

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
שופטים
אלול ה'תשע"ג ב'שכ"ד
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור המלים "וילפת הנלבב" בהקדמת מהרי"ץ זיע"א לסדר האשמורות.
פירוש מחודש למלה "אלול", ושמדת הגאווה היא העיקרית במניעת התשובה.
מדוע הוידוי הוא על סדר א"ב.

פירוש מאמר הגמרא, שלשה ספרים נפתחים בראש השנה וכו' לחיים ולמיתה, על
אלו חיים ומיתה מדובר?

ביאור המאמר בספר מנורת המאור פרק רפ"ד, האם אדם הראשון חזר בתשובה,
ומדרגות בעשיית התשובה.

ביאור דברי הגמרא, דור שבן דוד בא, קטיגוריא בתלמידי חכמים, ביאור המושג דור
עשירי, מדוע הדור שלפני ביאת המשיח נקרא בשם זה, ומעשה נפלא מכת"י בעניין
"דור עשירי".

דברי מרן שליט"א בשבח ידידנו הנדיב ר' ברק צברי הי"ו, נציג העדה התימנית בעיר
אלעד, לקראת הבחירות לרשויות המקומיות.
דברי ידידנו ר' ברק צברי הי"ו, נציג העדה התימנית באלעד.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור במערכת קול הלשון – 345

מספר השיעור בדיסקים – 219

השיעור מוקדש לעילוי נשמת
הרב הגאון שלמה בן שוכר יגאלי זצוק"ל,
רב העדה התימנית בראשון לציון
נלב"ע בשבת קודש פרשת כי תצא,
י"א אלול ה'תשס"ז.
תנצב"ה.

השיעור מוקדש לע"נ ידידנו הרב הגאון שלמה בן שוכר יגאלי זצ"ל, שבשבת הבאה יהיה יום היארצייט שלו, תנצב"ה. הוקדש ע"י בנו הרב שילה הי"ו, שב"ה הוא ממשיך את השרשרת, בן ירבה וכן יפרוץ, אכ"ר.

ביאור המלים "וילפת הנלבב" בהקדמת מהרי"ץ זיע"א לסדר האשמורות.

יחרד המשכיל וילפת הנלבב, החרד בליבו אל דבר ה' ואל עצמו ואל בשרו ואל בניו, בהתקרב יום הדין לפקוד עווננו עליו. וה' למשפט ישב, ומלאכי מעלה אלו מיימינים ואלו משמאילים. וצריך זכות רב לפטרו, ולכן צריך לתת אל ליבו זה, קודם ר"ה שלשים יום. כך פותח מהרי"ץ זיע"א ובפירוש עץ חיים על התכלאל לפני האשמורות, בהקדמה לסדר הסליחות דאלול. מבואר א"כ, כי צריך הכנה, שלשים יום לפני ר"ה.

הלשון יחרד המשכיל, הוא מובן, כי בחדש אלול ישנה חרדה, פחד ואימה. אבל יש להבין את הלשון וילפת הנלבב, מהי המשמעות של מלים אלו? כתוב כך אצל בועז, ויחרד האיש וילפת נרות ג', חז"ל, דברי חז"ל ידועים, ובמפרשים שם ישנם כמה וכמה פירושים בעניין זה.

לפי הנושא המדובר כאן, וכך נראה ממקומות אחרים שמהרי"ץ מזכיר כעניין הזה, מובן שכוונתו, כפי שמבואר בתרגום שם, ואתרכיך כלפתא בשריה מן רתיתא. ופירושו, שנתרכך בשרו. מרוב פחד, הוא נהיה כמו גומי. א"כ בא מהרי"ץ ללמדנו, שבימים אלה בפרט, הלב שנאמר עליו, עקב הלב מפל ואנש הוא וירמיה י"ז, ט"ו, הלב הקשה כאבן, צריך להתרכך. וזהו וילפת הנלבב.

פתח מהרי"ץ קודם ביחרד המשכיל, הוא דיבר בהתחלה על השכל, כי בלי שכל, כלום לא הולך. ישנם לאדם, מח ולב. השכל, עיקר משכנו במח. ובלב, שוכן הרגש. הלב אינו שולט על השכל, אך השכל יכול לשלוט על הלב. ולכן צריך להתחיל עם השכל, כי אדם

שהוא בעל שכל, יתבונן בשכלו, יגביר את כח השכל. וילפת הנלבב היינו, אדם בעל הלב, צריך לרכך את לבו, כמו שנאמר והסרת את לב האבן מפשרכם, ונתתי לכם לב בשר ויחזקאל ל"ו, כ"ו.

הלפת הוא גם קשה, וגם רך. דהיינו, טבע לפת חי, שהוא קשה מאד, כמו צנון. אבל כשמבשלים אותו, הוא מאד רך. אכן אפשר להשתמש במלה זאת, לשתי המובנים. ולכן המפרשים דנים כיצד לפרש, לכאן או לכאן. אבל אם האדם אינו מרכך את לבו, ח"ו קשה לו מאד לחזור בתשובה.

פירוש מחדש למלה "אלול", ושמדת הגאווה היא העיקרית במניעת התשובה.

לשמות החדשים, ישנה משמעות, למרות שאינם נמצאות במלים הרגילות. כגון תשרי, מרחשון, כסלו, לכאורה קשה להבין מה פירושם, כיון שאינם מלים משומשות. אבל בשורש המלה, ישנו מובן. לא ניכנס לעניין זה כעת, אלא רק במה שנוגע לנו כעת, חודש אלול.

הפירוש המקובל הוא, שאלול הוא מלשון ריגול. הפסוק וישבו מתור הארץ, תרגומו ותבו מלאללא [במדבר י"ג, כ"ה]. וכן המלה מרגלים, [בראשית מ"ב ט"ז], מתרגמין מאללים. כלומר, אלול היינו לשון פשוש, שהאדם צריך לרגל אחר עצמו.

המלה לרגל, היא מלשון רגליים, כמו המרגלים שהולכים לפה ולשם. המלה מרגלים כתובה בגימ"ל דגושה, להראות על ריבוי העניין, הרבה הליכה ברגליים, הנצרך למרגל בכדי לחקור ולדרוש ולגלות את מקומות התורפה שלאויב, או את חזקו, כדי לדעת איך להילחם כנגדו. וכן האדם צריך לעשות בעצמו, לבדוק ולפשפש הדק היטב, לגלות ולראות היכן חסרונותיו. כי אדם אפי' מי שחושב כי הוא הכי צדיק בעולם, כשיבדוק יראה שהוא רח"ל, מפך רגל ועד ראש אין בו מתם, פצע וחבורה ומכה טרִיה, לא זרו ולא

שערי יצחק – השיעור השבועי

בכל אופן, יסוד זה, הוא בודאי נכון מצד עצמו. ובפרט שהוא יובן יותר, אם נצרף לכך את דברי המאירי בחיבור התשובה ומאמר ראשון פ"ה דף קי"ד, שם הוא מדבר בעניין הקשור לדברי הרמב"ם, שכתב בהלכות תשובה ופ"י ה"ג, אל תחשוב כי רק מהעבירות, צריך לחזור בתשובה, אלא גם ממדות רעות. והמאירי מוסיף כאן נקודה, שהמדות הרעות, מפריעות לחזרה בתשובה. והם המפתח וההקדמה, בכדי שהאדם יוכל לחזור בתשובה. כך כותב המאירי, ואפשר להימצא בתשובה אף למי שהורגל במדות הרעות ההן ומחזיק בהן, אלא שהיא רחוקה. יכול להיות אדם, שמבחינת מדות אינו בסדר, ותשובתו קשה, אבל הדבר עדיין שייך. אולם ישנה מדה אחת, שאינה נותנת לאדם לחזור בתשובה, ועל ידה הוא עומד ונעצר. אבל מדת הגאווה, היא במין אחר קשה מזה, מונע התשובה לגמרי לכל המחזיק בו, לא תמצא לעולם התשובה בהימצאה. כי ההתאוננות ושבירת הלב, היא הסבה אשר תחריד האדם ותעוררהו לשוב. ובעל הגאווה, ליבו חזק מסלע. אינו מסוגל לבכות. ודבר זה אומר דרשני. אם כי, לפני הקב"ה קל לבכות, רק לפני אנשים אחרים קשה לבכות. האדם מוכן לבקש סליחה מהקב"ה, אבל לא מחבירו. אך ישנו אדם, שבגלל שליבו חזק, גם לפני הקב"ה אינו מסוגל לבכות. לא יירא ולא יפחד ולא יחרד. וכל עוד שתיעדר ממנו הסיבה המעוררת, יעמוד בשכחתו, ולא יתעורר כלל. כמו שביארתי באמרו ודברים ח', י"ד, וְרַם לְבַבְךָ וְשִׁכַּחְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ. כי לרום לבבו, לא יירא ולא יפחד, ויחשוב מן השתנות עליו סדר זמנו. אינו חושב שיכולים לקרוא לו אסונות, רח"ל. אלא בטוח בעצמו, ושום דבר לא יזיז אותו מדרכו.

דברי המאירי נקשרים עם דברי בעל שם משמואל, שההכנעה ושפלות הנפש, מה שהאדם מחשיב את עצמו כאין, זוהי ההקדמה להתעוררות ושבירת הלב.

חַבְשׁוּ וְלֹא רַפְּכָה בְּשִׁמּוֹן וְיִשְׁעִיהָ אֵל, וְיָ. זְהוּ הַפִּירוּשׁ הַמְּקוּבֵל וְהַיְדוּעַ.

השבוע בס"ד, התחדש לי פירוש נוסף. בספר שם משמואל הוא אומר, כי 'אלול' הוא מלשון אליל. כמו שישנו פסוק בספר איוב ו"ג, ד', רַפְּאֵי אֱלִל פְּלָכֶם. אלילים, מלשון אל, אין בהם כלום. כך מבאר רש"י בפ' קדושים ע"פ 'אל תפנו אל האלילים', פלא הם חשובים. ישנם עובדי עבודה זרה, אבל למעשה זה כלום, הם אפס. כך הוא כותב בפרשה שלנו ודף קי"ג, וחזר על עניין זה בכמה מקומות ובפרשת ויקהל ופקודי דף ש"ג, ובפרשת ראה דף ק"ה. זה לשונו בפרשת ראה, וכפי מיסת ימי האלול, שהוא מלשון אליל, שהוא לשון אפס ואין, כמו שנאמר רַפְּאֵי אֱלִל פְּלָכֶם.

דרך אגב, ישנם הגורסים 'אלול' בצירי, אבל בפסוק בנחמיה ו' ט"ז כתוב אָלוּל, בשוא סגול. לכן לפום רהטא אני מעדיף את הגירסא הזאת, אף כי לגירסא בצירי יש מקור בל"ם, כמובא בערוך השלחן, וכוונתו בלשון סוריא. וכן בפרשת ויקהל כתב, והנה תשרי הוא זמן תפילה ותחנונים, לשפוך את הנפש לפני אבינו שבשמים. על כן עניין אלול שקודם לו, הוא זמן שנפתחין י"ג מכילן דרחמי. וגם אלול כשמו, מלשון אליל. היינו, שפלות וכניעת הנפש להיות בעצמו כמי שאינו ראוי להיות נמצא כלל. דהיינו, שבחודש זה האדם יכנע, יהיה שפל בעצמו, כאילו שאינו במציאות, מי אני ומה אני.

את הספר "שם משמואל", חיבר האדמו"ר מסוכטשוב זצ"ל. הרווחנו משהו מכך שהחסידים וההונגרים עושים בטעות את השורק כמו חירק... כי לנו, לא היה עולה בראשינו, ש'אלול' הוא מלשון 'אליל'. אולי מחמת מבטאם הוא התעורר לומר פירוש זה, אבל מן השמים גרמו לכך. הרי הפירושים אינם חייבים להיות מדויקים עם ביטוי המלה, אלא ישנם רמזים וכדו'.

אולי בזה גם נבין בס"ד, את מה שאנו אומרים בנוסח "אל מלך", 'שחלה במ עניו לפניך מקדם'. אכן, משה רבינו היה 'עניו', אך מדוע מזכירים זאת כאן? מה הקשר? ולא עוד, אלא הרי נאמרו עליו הרבה שבחים אחרים? כגון, 'לא בן עבדי משה, בכל ביתי נאמן הוא ובמדבר י"ב, ז"ו. א"כ מדוע למשל איננו אומרים 'שאמר לפניך 'נאמן' מקדם? אלא התשובה, שהדבר בא לעוררנו, כי העונה היא חלק מההקדמה לצורך התשובה. וגם בכדי לעורר את זכותו של משה רבינו.

וכן בפיוט "ישן אל תירדם", שם אומר רבינו יהודה הלוי, פן זמן יגביהך, ורם לבבך בגבהך. ואחר כך, והשפל מאד את גאונך. פותחים בזה את הסליחות, כיון שזוהי ההקדמה לתשובה, כפי שאמרנו, ועל דבר זה צריך לעבוד בימים אלו.

מדוע הוידוי הוא על סדר א"ב.

הוידוי, הוא מצות עשה מן התורה, שנאמר וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ (במדבר ה', ז"ו). האדם צריך להתוודות על חטאיו. אמנם התורה לא קבעה לכך זמן, אלא אפשר תמיד להתוודות. אולם אין העניין כמו שישנם הסוברים, שיש חיוב להתוודות בכל יום. אלא שאם מתוודים, מקיימים מצות עשה.

ויש לבאר, מה הטעם שקבעו את הוידוי בסדר אלפא ביתא, אשמנו בגדנו גזלנו וכו'?

החיד"א כותב בספרו "דבש לפי" [מערכת וא"ו אות ב'], אינני יודע אם הוא כוונתו לתרץ שאלה זו, אבל לפי דבריו מובן העניין. תכלית וידוי הוא, שיכיר החטא, ולפני מי חטא, ויתבייש מאד, ויתחרט, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא יחטא עוד ואל ישוב לכסלה, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה ופ"ב ה"ב. ויכוין להתוודות עליו ועל כל בני ביתו, על מה שחטא בגלגול זה ובגלגולים אחרים. דבר זה שייך בפרט בדורות שעברו, שהנשים לא היו מתפללות ומתוודות, ואפילו ביום

כיפור, כי לא ידעו לקרוא. לכן שהאדם יכלול עצמו עם כל המשפחה. וישער בעצמו, כי הוא חייב מיתה, רח"ל, על שהכעיס למלך ועבר מצוותיו, ובחרדה ורעדה בא לבקש שימחול לו המלך. וכתבו ז"ל, דזהו מה שתיקנו 'על חטא שחטאנו בוידוי פה', כלומר שהתודה בפה מן השפה ולחוץ ולא בלב. אדם אומר וידוי, כיון שזהו חלק מנוסח האשמורות. קל וחומר מי שאומר וידוי בכל יום, בשחרית ומנחה, שהוא מתרגל לנוסח, ולפעמים הוא ממחר ואינו חושב.

על זה אומר החיד"א, וצריך להתוודות על הוידוי שלא התודה כהוגן, שיהיו פיו ולבו שוין. ומהרי"ץ [בע"ח ח"א דף נ"ח ע"א] כבר הדגיש ג"כ זאת, כי עיקר הוידוי צריך להיות מלב ונפש. אין עניין רק לקרוא את הנוסח, אלא שהאדם יאמר זאת בחרטה, ברתת ובזיע, שיבין כי אכן אינו בסדר. אבל אם הוא רק קורא את הוידוי, הוא צריך לעשות וידוי על וידוי.

לכן, איננו ממליצים להוסיף את הוידוי, בתורת נוסח קבוע, לא בשחרית ולא במנחה. רק בשני ובחמישי, שהם ימי דין, ואינו נחשב אז ל'שיגרא דלישנא'. כי כשאדם מתרגל לומר את הוידוי בכל יום, כבר אין זה חידוש בשבילו. משא"כ אם הוא אומר זאת פעמיים בשבוע, בשני וחמישי, יש בכך חידוש. הלכך, לא נהגנו לומר וידוי בכל יום, ורובא דאינשי אומרים אותו רק בכדי לגמור זאת. וכבר השדי חמד [אות ו' ערך וידוי] מדבר בעניין זה, והוא אומר כי אכן זהו דבר קשה מאד, ואולי אדרבה, מקלקלין בזה. אבל כתב שם, כיון שהמנהג כבר התקבל אצלם כך, לומר וידוי בכל יום, כיון שכך הנהיגו רבותינו ואבותינו, א"כ האדם צריך להשתדל לכוון, אבל אי אפשר למחוק זאת. אבל אנחנו, ברוך ה' נפטרנו מן הצרה זאת, ואין צורך לנהוג כן, ואדרבה הדבר אינו כדאי.

שערי יצחק – השיעור השבועי

גמורים, ואחד של-בינוניים. צדיקים גמורים, נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים. רשעים גמורים, נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה.

באיזה 'חיים' ו'מיתה' מדובר?

ידוע, כי בדבר זה, נחלקו הראשונים. התוספות אומרים [שם ד"ה ונחתמין], ש'חיים' הכוונה לחיי העולם הבא. ו'מיתה', פירושו גיהנם. אבל הרמב"ם והרמב"ן ורוב הראשונים כך אומרים, וכן מובא במדרשי חז"ל, וכך היא 'סוגיין דעלמא', שהפירוש הוא על חיי העוה"ז.

וצריך להבין, וכי הרשעים נכתבים לאלתר למיתה? הרי לצערינו, הרבה רשעים ממשיכים לחיות זמן רב. וכן הרבה צדיקים, מתו אפילו סמוך אחרי יום הדין. אלא התשובה היא, שאין הכוונה לחיים ומות כפשוטו, אלא 'חיים' הכוונה לכל הדברים הטובים, כגון עושר, וכבוד, ופרנסה טובה, ונחת, וכו', כולם נכללים בכלל 'חיים'. ומצד שני, כל מיני צער, ואסונות, וענשים שישנן בעולם רח"ל, חוסר פרנסה, מחלות וכל דבר רע, הם בגדר 'מיתה'. בבחינת [ב"ק דף נ"ד ע"א] 'שבירתם זוהי מיתתם'. וכן הוא הפירוש המקובל, לפי דעת רוב המפרשים.

חושבני שלפי זה, אפשר ליישב בס"ד כמה וכמה שאלות.

ישנו מאמר שכותב מהר"ם גבאי בעל תולעת יעקב [בסוד נטילת ידים], שהיה מקובל קדמון, וגם מהרי"ן [עץ חיים ריש סדר הנהגת הבוקר דף ב' ע"ב] מביאו. ההולך ארבע אמות כשקם שחרית בלא נטילה, חייב מיתה. לא ניכנס כאן לשאלות ופרטים בזה, כי ישנם האומרים שכל הבית נחשב כארבע אמות. אבל נניח שהמדובר במה שנחשב ארבע אמות לכל הדעות, א"כ הוא חייב מיתה. בא מהר"ם לונזאנו [בספרו שתי ידות דרך החיים דף צ"ה ע"א], שהיה גברא רבה, וטוען, שהוא מפרזו על המדה. וכי היכן מצאנו כעין זה, לומר על כך שהוא 'חייב מיתה'? ואכן האחרונים מאריכים כיצד לפרש זאת. החיד"א [ברכי יוסף סימן א'

בעת מביא החיד"א, את עניין האותיות. ויכוין שמתודה בכ"ב אותיות, לתקן מה שפגם בכ"ב אותיות. כיון שיש קדושה באותיות שבלשון הקודש, והעבירות פוגמות באותיות, א"כ זהו דבר חמור מאד. לכן תיקנו את הוידוי, על סדר האותיות. ועוד יכוין, ששאר חטאות שאינו זוכר, יוכלו בוידוי זה, כי הכל נכלל בכ"ב אותיות. הרי האדם אינו אומר את כל החטאים, אמנם אדם יכול להוסיף ולפרט עוד עונות שהוא יודע בעצמו, לפי סדר א' ב', אבל ישנם דברים שאינו זוכר, לכן שיכוין כי כל מה שלא נאמר, נכלל בוידוי זה. ויכוין לקיים מצות עשה, להתודות ולשוב בתשובה.

שמעתי מילתא דבדיחותא, בדרך צחות, טעם נוסף למה תיקנו את הוידוי בכ"ב אותיות? כיון שאם לא היו עושים אבג"ד עד תי"ו, לא היינו יכולים לגמור, כי 'עונותינו רבו מלמנות, וחטאתינו עצמו מלספור'. לכן תיקנו כך, בכדי שנדע היכן לגמור...

וישנו רמז לכך בתורה, בפסוק 'זהתודו את חטאתם', בפרשת נשוא. המלה 'את' היא רומזת מאל"ף ועד תי"ו, דהיינו שהוידוי יתחיל באבג"ד, ויגמר בקרש"ת. ובנפל"מ הארכנו על זה בס"ד.

שאלה מהקהל: מדוע באות תי"ו, כפלו שלש דברים?

תשובת מרן שליט"א: תעינו, תיעבנו, תעתענו, כי זהו הסיום, להורות שכאן זה נגמר. זה כפי שבסוף פסוק, מאריכים בניגון, להורות שכאן נגמר. [תירוצים נוספים לשאלה זו, נביא בשיעור הבא בל"נ].

פירוש מאמר הגמרא, שלשה ספרים נפתחים בראש השנה וכו' לחיים ולמיתה, על אלו חיים ומיתה מדובר? הגמרא אומרת במסכת ראש השנה ודף ט"ז ע"ב, א"ר כרוספדאי א"ר יוחנן, שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של-רשעים גמורים, ואחד של-צדיקים

סק"א] כותב, שכן הוא בנוסחת כתביד של הזוה"ק, דהיינו שמהר"ם גבאי לא כתב זאת מעצמו. ברור שאם מהר"ם מלונזנו היה רואה שכך כתוב בזוה"ק, הוא לא היה מתייחס לכך בתקיפות. הכי הרבה היה אומר שהדבר צ"ע, או שאינו מבין.

אולם לפי מה שהקדמנו, יש לומר כי פירוש המאמר הוא, שחכמים דיברו בלשון חכמה, הם אמרו 'חייב מיתה', אבל אין כוונתם ל'מות' כפשוטו, אלא הכוונה היא, שהוא יקבל עונש לפי מצבו ומדרגתו.

כעין זה התפלאו על מאמר נוסף בזהר הקדוש, בפרשת פינחס [דף רל"ז ע"ב], שם כתוב כי מי שמניח תפילין בתפילת מוסף דראש חדש, חייב מיתה. ופלא לומר כן, על דבר שאינו מן ההלכה.

כמו כן במסכת שבת [דף קי"ד ע"א], כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו, חייב מיתה, רח"ל. ופירש רש"י [ד"ה רבב] שומן וחלב. על זה 'חייב מיתה'.

הרמב"ם בהלכות דעות [פ"ה ה"ט] כותב, מלבוש תלמיד חכם, מלבוש נאה ונקי. ואסור לו שיימצא בבגדו כתם או שמנונית וכיוצא בהן. ובפירוש המשנית במסכת מקואות [פ"ט משנה ו'] כתב, לכלוך. אפשר להבין מדבריו, כי בגלל שהעניין חמור, מקפידים על כל לכלוך, כמש"ש בתוי"ט. אבל עכ"פ צריך להבין, מהו 'חייב מיתה'?

הג"ר יוסף חיים בספרו בן יהודע [שם] אומר, שזוהי דרך הפלגה, ואינו כפשוטו. נקיט חייב מיתה, על צד ההפלגה. ומביא ראיה, כמ"ש דוד המלך, **כִּי בֵּן מֹת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה זֹאת** [שמאל ב' י"ב, ה']. סתם ולא פירש. עוד מעט נסביר את דבריו בעזרת ה'. והוא מוסף ואומר, או הכוונה, ר"ל אפשר שיבוא לידי חיוב מיתה, אם יזדמן שיצא חילול השם הרבה מדבר זה.

בשם החזו"א אומרים, שדוקא בכללך של שומן וכדו', דהיינו שרואים כי התלמיד חכם מזלזל באוכל, אוכל בצורה שאיננה מכובדת, לא בדרך ארץ, ומשום כך מתלכלכים בגדיו. אבל אין המדובר על לכלוך אחר, כגון עט, או כל לכלוך שאינו מורה על בזיון בהנהגתו. אכן מדברי הרמב"ם, לא משמע כן, שכתב כל 'לכלוך', בלשון כללית. ובחיבורו כתב 'כתם' ושמנונית וכיוצא בהן.

לפי דברינו, אין צריכים להידחק כדברי הבן יהודע, שהדבר נאמר ב'דרך הפלגה'. אמנם לפעמים ישנם לשונות שכתבו המפרשים, שהם דרך הפלגה. אלא שבנ"ד יש לומר, ישנם דברים שחז"ל אמרו עליהם 'חייב מיתה', ואין ההבנה כמשמעו. אלא, הם רצו להפחיד את האדם, ולכן אמרו בלשון קשה. אולי כי אנשים מזלזלים, משום שאינם מבינים חומרת הדבר, לכן נקטו 'חייב מיתה'. אבל מי שיעמיק, יבין כי כשאומרים 'מיתה', מתכוונים לכל דבר, מקצת הנפש ככל הנפש [ספרא פרשת שמיני פרשה ט' פ"א].

כעין זה פירש מהרי"ץ בעין חיים [דף ט"ו ע"א], את מה שאנו אומרים בברוך שאמר, 'ברוך אומר ועושה', 'ברוך גוזר ומקיים'. לכאורה, זהו אותו הדבר? אלא מפרש מהרי"ץ, לפעמים נגזרה על האדם גזירה, ואחר כך הוא חזר בתשובה, א"כ הקב"ה ממיר את הגזירה בדבר אחר. במקום רח"ל שנגזר שתישבר לו היד, נשברה הצלוחית או הכוס, וזהו לכפרת עוונות. לטובתי נשברה רגל פרתי [מדרש רבה ויקרא פרשה ה' אות ד']. או שנפצע, ויצא לו דם. נוקף אצבעו. זהו 'מקצת הנפש, ככל הנפש'. אמנם הקב"ה גזר עליו, והגזירה חייבת להתקיים, 'ברוך גוזר ומקיים', אבל לא יתקיים בדיוק כמו שהיה צריך להיות, וזהו 'מקצת הנפש'. ממילא כל הדברים הללו נחשבים בגדר מיתה, והדברים מיושבים כפשוטם.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אינו חייב מיתה, אבל המלך יכול לפסוק על פי משפטי המלוכה, אפילו דברים שאינם על פי דין תורה. כן כתבו בעל מצודת דוד, וכן המלבי"ם האומר [פסוק ה'] כך, הנה יש הבדל, בין משפט המלך, ובין משפט השופטים. שהשופטים לא ישפטו רק כפי התורה אשר תשקיף על הפעולה, ומשפט הגונב שהוטחו חרוץ שישלם וארבע צאן תחת השנה [שמות כ"א, ל"ז], אבל המלך ישפוט לפי השעה ולפי הפועל, שבנדון זה יחרוץ המשפט לפי האכזריות ורוע הלב שהראה העשיר במעשהו. וישנם עוד פירושים אחרים בעניין זה. אכן לפי זה, אין ראייה ש'בן מות', פירושו אינו כמשמעו.

ראיתי חידוש גדול, שכותב בעל ספר בית מנוחה, הגאון רבי ישראל זאב הורביץ ושב שם, כפי שמביאים את דבריו באוצרות האגדה ועל מסכת שבת שם. הרמב"ם בהלכות דעות שם, לא הזכיר שתלמיד חכם שנמצא רבב על בגדיו חייב מיתה. וביאר הרב, שאין הכוונה לסתם ת"ח, אלא הכוונה לת"ח שהוא גדול בתורה. והרמב"ם לא כתב 'חייב מיתה' כיון שבזמנינו אין ת"ח שהוא בערך זה, שיתחייב מיתה על זה.

ואני בעניי, לא ירדתי לסוף דעתו. זהו חידוש גדול מדאי. הוא אומר, שהמדובר בגדול הדור, שאפילו בזמן הרמב"ם לא היה כמותו. אם כן קשה, שהרמב"ם לא היה צריך לכתוב דין זה כלל?

לפי דברינו, הדבר מיושב יותר טוב, מדוע הרמב"ם לא כתב 'חייב מיתה', כיון שהרמב"ם לא העתיק את לשון הגמרא, אלא כתב בלשון איסור. ומובן שאם הדבר אסור, הוא יקבל עונש. אבל לבוא ולומר, שהמדובר רק על תלמיד חכם גדול, שלא נמצא בדורות הללו, הדבר אינו במשמע. כיון שהרי הרמב"ם שם, כותב את כל הדינים של תלמיד חכם, כגון תלמיד חכם לא יהא צועק וצווח בשעת

וראייתו של הגרי"ח מדוד המלך, שאמר 'כי בן מות'. ידוע המשל של כבשת הרש, אחרי העניין עם בת שבע. הדבר מובא בנביא בשמואל [שם פסוקים א' עד ו'], וישלח י"י את נתן אל דוד, ויבא אליו, ויאמר לו שני אנשים היו בעיר אחת, אחד עשיר ואחד ראש. לעשיר היה צאן ובקר הרבה מאד, ולרש אין כל, כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה, ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו, מפתו תאכל ומכסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת. העני מסכן אין לו חוץ ממנה כלום. ויבא הלך לאיש העשיר, בא אורח לאיש העשיר, והוא עושה גמילות חסד, מכבד את האורח, ויחמל לקחת מצאנו ומבקרו לעשות לארח הבא לו, ויקח את כבשת האיש הראש, ויעשה לאיש הבא אליו. שאל נתן הנביא את דוד המלך, מה דינו של האיש הזה? דוד המלך חשב, שהוא מתכוין לשאלה אמיתית, ורצונו שיתן פסק דין בזה. ויחר אף דוד באיש מאד, ויאמר אל נתן, חי י"י כי "בן מות" האיש העשה זאת, ואת הכבשה ישלם ארבעתים, יקב אשר עשה את הדבר הזה ועל אשר לא חמל. וצריך לבאר, אמנם העשיר עשה מעשה נבזות, אבל וכי הוא חייב מיתה? היכן מצאנו שעל גזילה חייבים מיתה. אומר הגרי"ח בעל ספר בן איש חי, מכאן ראייה, ש'בן מות', זהו לאו דוקא, אלא דרך הפלגה. אין הכוונה בפשוטו.

המקור שלו הוא כנראה מדברי הרד"ק, שכתב שם [פסוק א' ד"ה שני], ואמר כי בן מות הוא, דרך גוזמא, כי לא יתחייב אדם מיתה בעבור גזילה וגניבה, אבל לפי שעשה דבר מכוער, אמר כי בן מות הוא האיש העושה זאת. דהיינו, בכדי להראות כמה הוא דבר עוולה, איזה מושחת האדם שעושה כך, לכן היה ראוי לו להיות בן מות. אולם אכן על פי הדין, אינו חייב מיתה.

אמנם פירוש זה, אינו מוסכם. הרבה מפרשים, פירשו באופנים אחרים. אף שעל פי דין תורה

דיבורו כבהמות וחיות, ולא יגביה קולו ביותר, אלא דיבורו בנחת עם כל הבריות ושם ה"ז. לא ילך תלמיד חכם בקומה זקופה וגרון נטוי [שם ה"ח]. המדובר בכל תלמיד חכם. ואח"כ הביא את הדין שלנו, מלבוש תלמיד חכם מלבוש נאה ונקי. ואסור לו שימצא בבגדו כתם או שמנונית וכיוצא בהן. ולא ילבש לא מלבוש מלכים כגון בגדי זהב וארגמן שהכל מסתכלין בהן. א"כ אין לומר, שדוקא כאן מדובר בתלמיד חכם גדול ביותר. אלא כפי שבכל ההלכות כאן מדובר על ת"ח רגיל, ה"ה גם בהלכה זו. השאלה רק, האם יש תלמיד חכם כזה בזמננו.

אכן כשעיינתי אח"כ בגוף הספר בית מנוחה, ראיתי שהוא מסביר שת"ח שבגמ' בנ"ד של רבב, הכוונה כמו בהמשך שם, איזהו ת"ח שמחזירים לו אבידה וכו' שממנים אותו פרנס על הציבור. זה ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר וכו', מצווים לעשות לו מלאכתו, זה שמניח חפצו ועוסק בצרכי שמים. וע"ז דוקא אמרו חייב מיתה. ולכן הרמב"ם שבזמנו כבר לא היו כאלה, השמיט זאת, אבל בכל זאת איסור עכ"פ יש. ולפי זה לא קשה מה שהקשינו עליו, ממה שהרמב"ם פלל את זאת עם שאר ענייני ת"ח בלא חילוק. אבל מ"מ תירוצו דחוק, כי משמעות הגמ' שאין קשר בין עניין ת"ח שנמצא רבב, לאיזהו ת"ח וכו' שפירטו בהמשך, שהם דינים פרטיים הנוגעים דוקא לשם. ואדרבה בנ"ד אמרו כל ת"ח, לשון ריבוי.

ביאור המאמר בספר מנורת המאור פרק רפ"ד, האם אדם הראשון חזר בתשובה, ומדרגות בעשיית התשובה.

כשקראנו השבת בבוקר את הפרק בספר מנורת המאור [תחילת פרק רפ"ד], התעוררנו לשאלה, הנוגעת לימים הללו. כתוב שם כך, כמה גדולה כחה של־תשובה, שהקב"ה ברוב רחמיו פתח לאדם פתח של־תשובה. כדגרסינן בבראשית רבה [פרשה כ"א אות ו'], וְעָתָה פֶּן יִשְׁלַח יְדוֹ [בראשית ג', כ"ב], אמר רבי

אבא בר כהנא, מלמד שפתח לו הקב"ה פתח של־תשובה, שנאמר וְעָתָה, ואין וְעָתָה אלא לשון תשובה, שנאמר [דברים י', י"ב], וְעָתָה יִשְׂרָאֵל מָה יֵי אֱלֹדִיךָ שְׂאֵל מֵעַמְךָ.

זהו כלל ידוע בכל התורה, כל מקום שנאמר וְעָתָה, הוא עניין תשובה. יש בזה כמה הסברים, אבל אין כעת זמן להיכנס לזה. ולפעמים נראה, שהדבר אינו קשור ומתאים לפשט, אבל כשמתעמקים רואים, שזה מתקשר עם עניין תשובה. ואם לא לפי הפשט, לפחות יש בו רמז.

א"כ אדם הראשון חטא, והקב"ה אומר, וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹדִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וְרָע וְעָתָה פֶּן יִשְׁלַח יְדוֹ. וְעָתָה, הקב"ה רוצה לרמוז לו שיחזור בתשובה.

ממשיך מהר"י אבוהב ואומר, ועוד גרסינן התם, וַיֵּצֵא קִין מִלְפָּנַי יְיָ [שם ד', ט"ז]. מהיכן יצא? רב הונא בשם רב נחמן בר יצחק אמר, יצא שמת, כמה דאתאמר [שמות ד', י"ד], הִנֵּה הוּא יֵצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרִאֲךָ וְשָׁמַח בְּלִבּוֹ. פגע בו אדם הראשון. אמר לו, מה נעשה בדינך? אמר לו, עשיתי תשובה ופשרתי. והתחיל אדם הראשון מטפח על פניו, ואמר, כך הוא גדול כח התשובה, ואני לא הייתי יודע? מיד עמד ואמר, מְזֻמֹּר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהִדּוֹת לַיְיָ [תהלים צ"ב]. כידוע, מזמור זה אמרו אדם הראשון. אמנם הוא מתייחס גם למשה רבינו, 'מזמור שיר ליום השבת' ר"ת למש"ה, אבל הוא אמר את המזמור שמשוה רבינו כבר אמר. נוכחתי לדעת, כי טוב להודות לה' היינו, טוב להתוודות לפני הקב"ה.

לכאורה, הרישא והסיפא הם סותרים. הרי בסיפא כתוב, שאדם הראשון שמע מקין שחזר בתשובה והתקבל. נראה שקין חידש לעשות תשובה. ואילו ברישא אמרנו, שהקב"ה אמר לו זאת כבר, שנאמר וְעָתָה פֶּן יִשְׁלַח יְדוֹ, והיינו שיחזור בתשובה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

ידי משה, בשם השל"ה, נראה שהם הבינו שאדה"ר אכן חזר בתשובה. כך כתוב שם, פירש בשל"ה, דהכי פירוש, הואיל ועשה תשובה, אם כן ראוי לעשות לו תיקון שיודרך חומרו על ידי מיתה וכו'. משמע שהבין, שאדם הראשון חזר בתשובה. ודבר זה הרי מפורש בזוהר חדש הנזכר.

אולם מהי התשובה וההבנה בדברי בעל מנורת המאור, שדילג על קטע זה? חושבני, כי הדבר יובן על פי המובא בכמה ספרים, כי ב'תשובה' ישנם שני דברים. ישנו אדם החוזר בתשובה, התחרט והתודה, וה' אומר לו, בסדר, סלחתי לך, אבל תשב בצד. דהיינו, אדם זה היה בהתחלה אהוב אצל הקב"ה. אבל כיון שחטא, הוא עכשיו רחוק. אמנם הוא לא יהיה בגיהנם, הוא ישב בגן עדן, אבל בפניה בסוף. אולם ישנה 'תשובה', במדרגה גבוהה יותר, שהאדם מתקן את החטא, ובכך הוא חוזר ומתקרב לה'.

משל למה הדבר דומה, לשני חברים, ידידים ואהובים אחד לשני. האחד חטא לשני, פגע בו והזיק לו, וחבירו התרחק ממנו. יום אחד, הוא בא לבקש סליחה מחבירו. ישנם בזה שני מצבים. יש אדם שיאמר, אם אתה מבקש סליחה, אני סולח לך, אינני שונא אותך, אבל אין לי קשר איתך, אינני ידידך, לא אזמין אותך לחתונות או לבר מצוה. אמנם אינני בריב איתך, אם אפגוש אותך ברחוב אגיד לך שלום, אבל לא יותר מזה. אולם ישנו מצב, שהשני בא ומתרכך ומתחנן, משתדל מאד מאד לפייס. ממש רואים ומרגישים שכואב לו, במצב כזה, הם חוזרים לידידות שהיתה להם. כן הוא בעניין התשובה. ישנו אדם החוזר בתשובה, ומתקן עצמו, ועל ידי זה חוזר להיות מקורב להקב"ה, ויכול להיות אפילו שיגיע לדרגה שהיה קודם החטא. וזהו מה שחז"ל אומרים במסכת ראש השנה [דף י"ז ע"ב] לגבי י"ג מדות, י"י י"י, אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה

יתירה מכך, במדרש הנעלם בזוהר חדש [דף כ"ד ע"ב], כתוב במפורש, שאדה"ר אכן חזר בתשובה. אמר רב נחמן בר יצחק, אדם הראשון כיון שנטרד מגן עדן, חשב שימות מיד, והיה בוכה ומתחנן ושב בתשובה, עד שקיבלו הקב"ה בתשובה, והאריך ימיו. הרי כתוב, וַיִּשְׁלַחְהוּ יְיָ אֱלֹדִים מִגֵּן עֵדֶן וּבְרָאשֵׁית גַּן כְּגֹן. וקיים בו דברו, דכתיב בַּיּוֹם אֶכְלֶךָ מִמְּנוֹ וְשָׁם בִּי יוֹזֵן, ונתן לו יומו שהוא אלף שנה, להורות לכל העולם, שהקב"ה הוא חנון ורחום הוא, ומקבל בתשובה לשבים, ואינו חפץ מהם זולתי שיחיו, דכתיב [יחזקאל י"ח, ל"ב] וְלִמָּה תָּמוּתוּ בַּיּוֹם יִשְׂרָאֵל וְהָשִׁיבוּ וְחִיו.

נמצא כתוב במפורש, שאדם הראשון בכה והתחנן, וחזר בתשובה, ואין זה קשור כלל לקין. אלא כשראה שהקב"ה זישלחהו מגן עדן, חשב שימות, וחזר בתשובה, והקב"ה האריך ימיו. דהיינו מה שאמרתי ביום אכלך מות תמות [מרן שליט"א קורא בכינוי, 'אכלו'], היינו לפי יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנה, ולא יום שלנו. הקב"ה נתן לו אלף שנה, בכדי ללמד לכל באי עולם, שאדם החוזר בתשובה, הוא מתקבל, כדי שבני-אדם לא יתייאשו.

א"כ קשה, מדוע כתוב שתשובת אדם הראשון קשורה לקין?

פתחתי את המקור של מנורת המאור, במדרש בראשית רבה, וראיתי שהדבר אינו פשוט, כיון ששם כתוב שאדם הראשון לא רצה לחזור בתשובה. אבל בעל מנורת המאור, לא העתיק קטע זה, ולכן זה מבלבל. כתוב שם כך, ועתה, אין ועתה אלא תשובה וכו', והוא אומר פן, ואין פן אלא לאו. דהיינו, הקב"ה אומר לו, תחזור בתשובה. אומר אדם הראשון, 'פן'. 'השמר' 'פן' ו'אל' אינו אלא בלא תעשה ועירובין דף צ"ו ע"א. הקב"ה מציע לו לחזור בתשובה, ואדם הראשון אינו חוזר בתשובה. כך מפרשים בעל יפה תואר, ומהרז"ו, ועוד. אבל ממה שכתוב שם בפירוש

תשובה. פירוש, שהקב"ה מתייחס אליו אחרי החטא, כמו שהיה לפני החטא. זוהי מדרגה גדולה, להגיע למצב זה, אך היא אפשרית. רוצים לומר לאדם, שייך שתחזור למצב שהחטא מחוק, ולא רק שאין כוועסים עליך, אלא אוהבים אותך ממש כמו מקודם.

אדם הראשון, בשלב הראשון חזר בתשובה. והקב"ה אמר, אמנם אמרתי 'ביום אכלך ממנו מות תמות' [מרן שליט"א קורא בכינוי, 'מות ימות'], א"כ כעת הוא לא ימות, עונש לא תקבל, אבל אינני מעוניין בך. אבל לאחר שראה אדה"ר אצל קין שיצא שמת, הבין אדה"ר כי קין קיבל פרס, וממילא הוא התעודד מכך. והדבר מדוייק כך מלשון המדרש, שאדה"ר לא אמר 'לא ידעתי מהתשובה', אלא 'לא ידעתי כמה גדול כח התשובה', הדבר התחדש לי עכשיו, שישנם שחוזרים בתשובה, והתשובה פועלת הרבה. כתוב [מובא בפי' שמן המור על מנוה"מ שם, מאת הר"ז עצאמי הי"ו] על קין, שהוליד מאה בנים, והוסיף ימים על ימי אביו תשכ"ו שנים. שבע מאות עשרים ושש שנים יותר מאביו. משמע כי לקין היתה התקרבות לה'. הבין אדם הראשון, כי שייך שהאדם יתקן החטא, ויחזור לקירבה שלו להקב"ה. וכמובן, הכל ברחמיו וחסדיו של הקב"ה.

הראוני אחריכך מה שכתוב על זה בפירוש "נפש יהודה" על מנורת המאור שם, ונראה שלכך הוא התכוין, וזה לשונו, ואע"פ שפתח הקב"ה לאדם גם כן פתח תשובה. זהו אשר שאלנו, שהרי הקב"ה כבר אמר לו ז'עתי. לא היה יודע שכך גדול כח התשובה, לתקן החטא שכבר עשה וימחול לו. אינו אומר כאן בדיוק כפי דברינו, אבל בדרך הדומה לזה. ואע"ג דאמרינן בעירובין [דף י"ח ע"ב], שאדם ישב בתשובה ק"ל שנים. א"כ מדוע אמר כאן, שאדה"ר חזר בתשובה מקיין? יכול להיות, אחר שידע כח התשובה מקיין.

א"כ לפי דברינו, ישנן כמה אפשרויות להבין זאת. או שבשלב הראשון, אדה"ר לא רצה לחזור בתשובה, כי חשב שאין לכך הרבה משמעות. או שהוא לא ידע את מעלת התשובה, עד כמה היא יכולה לפעול, וכמה היא מתקנת.

דרך אגב, זוהי בעצם התשובה למה שהרבה שואלים, שהרי מדינא דתלמודא לא מצאנו כי מי שחזר בתשובה, צריך לעשות סיגופים. גם הרמב"ם בהלכות תשובה, לא הזכיר שאדם שחטא צריך לעשות סיגופים ותעניות. א"כ איך הרוקח [בהלכות תשובה] כתב לעשות סיגופים רבים ותעניות במספרים מבהילים? וכן רבינו האר"י, שהביא בכתביו לעשות מאות תעניות?

אולם אין זו סתירה. אכן בשביל שיתכפר לאדם החטא, מספיק שיחזור בתשובה, ויבקש מחילה. אבל הדבר אינו אומר, שהוא כבר רצוי לפני הקב"ה. והסיבה היא, כי הפגם שעשה בעולמות העליונים, נשאר. ואת הדבר הזה, הוא מתקן על ידי הסיגופים והדרכים האחרות.

נמצא שישנן כמה וכמה דרגות ומעלות בתשובה, ואפשר על ידי תשובה לחזור למקומו הקודם באופן מושלם. וכל דברי חכמינו ז"ל אמת, הם אמת ותורתם אמת. רק צריך לדעת להסתכל בצד הנכון, כי ישנם כמה צדדים למטבע.

ביאור דברי הגמרא, דור שבן דוד בא, קטיגוריא בתלמידי חכמים, ביאור המושג דור עשירי, מדוע הדור שלפני ביאת המשיח נקרא בשם זה, ומעשה נפלא מכת"י בעניין "דור עשירי".

כעת ברצוני לומר חידוש מיוחד. בעבר לא פירסמתי זאת, היססתי, מפני שלא ידעתי את מקור הדברים ושרשם. המדובר בעניין פירוש 'דור עשירי', זהו דבר שחשוב לדעת בפרט בדורינו, ויש לכך השלכות להרבה דברים.

שערי יצחק – השיעור השבועי

הר"ר שלום כריף (כא"ף רפויה) זצ"ל, היה בדור שאחרי מהרי"ץ, לפני ק"נ שנים. הוא מזכיר את מהרי"ץ, מביא הוראה מחודשת בשמו, בעניין אכילת חלה לכהן, ודן בדבריו. עיקר חידושו הם בנסתר, דהיינו בקבלה. הוא היה אדם קדוש וצדיק. אבל ישנם גם חידושים בפשט ובהלכה. בעל "חן טוב" ובעל "ענף חיים" הביאו בשמו דברים, חידושים ממש מבריקים. פירוש המלה 'כריף', הוא חורף. התפסיר של רס"ג בפסוק ובראשית ח', כ"ב וְקָדַח וְחָסַם וְקָיַץ וְחָרַף, הוא כריף. זה בלשון ערבי. אבל הוא היה גם 'חריף' כפשוטו בלשון"ק. כך נראה וניכר לפי צורת כתיבתו, ומהות חידושו.

וזה לשונו, נדרשתי ללא שאלו על 'דור עשירי' מהו? ולמה נקראו 'דור עשירי' פשוטו נקרא דור עשירי, כלומר הממזר הפסול ועמוני ומואבי שנתגיירו ונשאו נשים ממינן דור אחר דור עד עשרה דורות, לא יבוא לו בקהל ה' ולא ישא ישראלית. מה השאלה, מהו 'דור עשירי' כתוב במפורש בתורה ודברים כ"ג, ג' ד', לא יבא ממזר בקהל י"י גם דור עשירי לא יבא לו בקהל י"י, לא יבא עמוני ומואבי בקהל י"י גם דור עשירי לא יבא להם בקהל י"י עד עולם. אם כן, עמוני ומואבי, גם דור עשירי לא יבואו. ומצרי ואדומי, דור שלישי יבא להם בקהל י"י [שם פסוק ט', בדור השלישי הם כבר מותרים].

פירוש הדברים, אם מצרי התגייר, ונשא ממזרת או גיורת, גם הדור השני נחשב מצרי, ואסור לו לבוא בקהל. אולם הדור השלישי, מותר לבוא בקהל. משא"כ ממזר, ועמוני ומואבי, לא יבוא בקהל ה'. אבל ישנו חילוק ביניהם. לגבי עמוני ומואבי, הפסוק אומר במפורש 'עד עולם', ובממזר נאמר 'לא יבוא לו בקהל ה'. אומרת הגמרא במסכת יבמות ודף ע"ח ע"ב, כי גם בממזר, האיסור הוא עד עולם. דהיינו, אל תחשוב דוקא עד 'דור

בגמרא במסכת כתובות [דף ק"ב ע"ב] כתוב, אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא, דור שבן דוד בא, קטיגוריא בתלמידי חכמים. מפרש רש"י [ד"ה קטיגוריא], הרבה מסטינים ומלמדים חובה יעמדו עליהם. וכן פירש הר"י מיגאש. אמנם מהרש"א ובעל עץ יוסף מפרשים, כי בין התלמידי חכמים תהיה קטיגוריא, כלומר יהיו מריבות ביניהם. וישנם האומרים, כי שני הדברים נכונים. ולצערינו, אנו רואים שהכל נכון.

והסיבה שרש"י והר"י מיגאש לא פירשו כך, נראה כי זה מפני שהם דייקו, שאין כתוב קטיגוריא 'בין' ת"ח, אלא 'קטיגוריא בת"ח'.

ממשיכה הגמ' ואומרת, כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר, צירוף אחר צירוף, שנאמר [ישעיה ו', י"ג] וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂרִיהַ וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעֵר. ופירש רש"י [ד"ה עשיריה], כשתשעה החלקים יהיו אבודין, ולא נותר כי אם העשירית, אף היא תשוב והיתה לבער. ופירש עוד, 'צירוף אחר צירוף', גזירות על גזירות.

מפורש כאן, כי בדור שבן דוד בא, יהיו גזירות על גזירות. א"כ שאף אחד לא יהיה מופתע, מדוע בדור שלנו ישנם הרבה גזירות, כגון גזירת גיוס בחורי ישיבות, וגזירות בכלכלה, ועוד. חז"ל ברוח קדשם, גילו לנו זאת, ואין צריך להיבהל. הכל כתוב, ואת הכל אנו צריכים לעבור, ולקבל שזהו חבלו שלמשית. והגמרא אומרת בהמשך, תני רב יוסף, בַּזוּזִי וּבַזוּזִי דְבַזוּזִי. מפרש רש"י, שוללים אחר שוללים. דהיינו, יהיו עוד ועוד גזירות, שיגזלו ויחמסו מאתנו, המקום ב"ה ישמרנו.

בזמן האחרון ממש, התגלה כתביד לאחד מחכמי תימן, שלא ידעו עליו. זהו קובץ חידושי תורה מהר"ר שלום כריף נע"ג. יש שם הרבה חידושים על הרבה עניינים. ומתוך העניין שלו, הגעתי לנושא שלנו.

בה, הם עשרה דורות, דור אנוש, ומבול, ופלגה, וסדום. גם לא ישאר חוסה בה' מכל דור ודור מהם כי אם המעשר, הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה קִדְשׁ לַיהוָה וַיִּקְרָא כִז, ל"ב. הוא אומר ששמע, כי עשרה דורות היו מורדים בהקב"ה, כגון דור המבול ודור הפלגה. וכן ה'דור העשירי, שזהו הדור שלפני ביאת הגואל.

שמעתי ולא אבין. אבל מה שנראה לי. דאיתא בסוף מסכת כתובות, הוא מביא את הגמ' שהבאנו, אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא, דור שבן דוד בא, קטיגוריא בתלמידי חכמים. כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר, צירוף אחר צירוף. שנאמר, וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂרְיָה וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעֵר. ופירש רש"י, כשתשעה החלקים יהיו אבודין, ולא נותר כי אם העשירית, אף היא תשוב והיתה לבער. דהיינו, גם מהעשירית הזאת שתישאר, יהיה עדיין צירוף אחר צירוף. ובתורת משל למצב שלנו בזמננו, אמנם לא כתוב כן במפורש, אבל אפשר להבין כך, שמכל עם ישראל, יישארו עשירית. דהיינו, רח"ל יהיו תשע שעזבו ופרקו עול, ויישאר מהם רק עשירית. אבל גם העשירית הזאת, אינם מושלמים, אלא 'מעשר מן המעשר'. אלה שנשארו, הם 'פך השמן הטהור'.

מכאן התעוררתי (בבחינת "חוזר וניעור") לעניין זה. הוא שמע שישנו מושג 'דור עשירי', אבל כנראה שהוא לא שמע את העניין בצורה מלאה.

חושבני שהכוונה היא, לסיפור שמצאתי כבר לפני שנים רבות, בגנזי חכמי תימן, בכתב-יד. זה בכלל מעשיות שנכתבו בסוף התכלאל, הדבר נכתב בכמה כתבי יד, פה לפני נמצא כת"י אחד, אקרא לכם תחילה את חתימת הסופר שכתב זאת, בסוף התכלאל. הוא כותב כך, [מרן שליט"א מראה לציבור את צורת הכת"י]. ספרא חלשא ומספנא, דמיגנדר באבקא (פי' המתגלגל בעפר), דחכימיא וספריא, יחיא בכומהר"ר יחיא המכונה

עשירי, אבל דור האחד-עשר יהיה מותר. אלא גם הדור המאה, אסור. ואפילו אלף דורות הם אסורים. 'דור עשירי', זהו לומר דבר רחוק, שאפילו דור עשירי. אבל מצד הדין, גם ממזר איסורו עד עולם, כמו שכתוב לגבי עמוני ומואבי 'עד עולם'. ועל זה הוא אומר, שזהו על דרך הפשט.

דרך אגב, לגבי משפחות שלא שמרו טהרת המשפחה, ובנם הוא בן הנדה, יש אומרים שזהו פגם 'עד עולם', למרות שהוא רק פגום ואינו ממזר. אינני רוצה להיכנס לנושא זה, כבר כתבתי על כך בספר קדושת ישראל, ובשע"ה [הלכות טבילה עיני יצחק אות מ"ז], והבאתי שם מספר הזוהר הק, שהפיסול הוא עד ג' דורות. אבל בדור שלנו, מקובל להורות להיתר, בפרט אצל משפחות בעלי תשובה, כי הם נזדככו בכך שעוסקים בתורה, הלימוד טיהר אותם, אם רואים שגם יש להם ג"כ מדות טובות.

ממשך ועונה הרה"ג שלום כריף זצ"ל, מה שאנו צריכים לבאר, מאי דאיתא במדרש, שהראה הקב"ה למשה עד היום האחרון, הנקרא דור עשירי. למה הדור שקודם ביאת הגואל, ייקרא עשירי?

כתוב בפסוק ודברים ל"ד, ב"ז, וְאֵת כָּל נַפְתָּלִי, וְאֵת אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה, וְאֵת כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה, עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן. אומרים חז"ל, אל תקרי הים האחרון, אלא היום האחרון. דהיינו, הקב"ה הראה למשה רבינו, את כל מה שעתידי להיות במשך כל הדורות, עד תחית המתים. מקור הדברים הוא בספרי [פיסקא ט"ז], ובמדרש הגדול [בפסוק שם], וברש"י שם.

מה שהביא מהר"ש כריף, כי הדור שלפני ביאת הגואל נקרא 'דור עשירי', זהו חידוש, ולא מצאתי את המקור לכך. תוספת זו לא נז' שם בספרי וכו'. אבל כך הוא אומר, שמעתי, כי עשרה דורות מימי האדם הראשון, היו דורות של-מורדים בשם, ולא ישאר חוסה

שערי יצחק – השיעור השבועי

רצון יוצרי. משה רבינו עדיין לא הבין שזהו מלאך, וחשב שהוא זאב. אמר, הצאן האלה אינם שלי, כי הם של-יתרו חותני, והתורה אמרה [במדבר ל"ב, כ"ב], וְהֵייתֶם נְקִיִּים מִיָּי וּמִיִּשְׂרָאֵל, ואין אני אלא שכיר. אינני יכול לתת לך בלי רשות. ויעקב אבינו, כשהיה רועה צאן לבן, אמר [בראשית ל"א, מ], הֲיִיתִי בְּיָם אֶכְלָנִי חֶרֶב וְקָרַח בְּלֵילָהּ. וכך אמרו רז"ל, בעלי אמונה, אין אדם יכול לעמוד במחיצתו.

אמר הזאב, לא באתי לישיב אצלך, אין לי זמן לשוחח, לא באתי להיות במחיצתך, אלא לך אצל יתרו. לך תבקש רשות מיתרו. אמר משה, אם כדברך שאלך ואומר לו, מי ישיב לשמור הצאן? והרי כמה חיות וכמה זאבים וכמה נמרים, ואתה כאחד מהם. וכי אני יודע מה תעשה כשאלך? אמר הזאב, אם תניחני לשמור אותם, לא אזיק אחד מהם, העבודה לשמים שלא אוכל אחד מהם. אל תדאג, אני לא אגע ולא אזיק. ואם אוכל אחד, אהיה מ'דור עשירי'. אמר לו משה, ומהו דור עשירי? אמר לו, הם גדולים מאנשי דור המבול ודור הפלגה. הם גרועים יותר מהם. שבענים, שקרנים, כחשנים, ודמות מעשיהם יבוא לידך. אתה עוד תפגוש אותם.

את המלה 'שבענים', חיפשתי הרבה, שלחתי שיבדקו אפילו באוצר החכמה, אבל אין מלה כזאת. היא נמצאת רק בספרי חכמיתים. מי שיראה בשע"ה וחלק חושן המשפט ה' עדות סימן רי"ב הערה רי"ד הזכרתי זאת, וכן את הסיפור הזה, אבל לא נכנסתי לפרטי הפרטים. אז היססתי אם לפרסם את המעשה הזה כנז"ל. שבען פירושו, אדם שנשבע על כל דבר, או בחייו או בדבר אחר. והסיבה היא, כי הוא שקרן גדול, לכן על כל עניין הוא נשבע. ומי שנשבע הרבה, זהו סימן שהוא שקרן הכי גדול.

ואחר-כך הלך משה, ודיבר ליתרו בכל המעשה שאירעו. שאל את יתרו, מה אתה

אלקאפת, יזכה יְתִי אלה עלמאי, למכתב ספרין סגיאין לדרי דריא, כן יימר מפיד רמיא (פי' משפיל גאים), דאשרי שכינתיה עיל עם כרוביא וכו'. הסופר הזה הוא, אבי הסבתא שלי, שהיה ראב"ד ומאריה דאתרא בעירונו רצאבה (מוצאו מצנעא, קשור למשפחת מהרי"ץ זיע"א), שהיה לבלר מובהק. הוא אבן זכה לכתוב ספרים רבים. כשהיה זקן הוא אמר, כתבתי כל ימי חיי, חדר מלא ספרים. והוא מוסיף מצד שמאל, נשלם זה הספר, בעזרת שוכן שמי שפר, הנותן אמרי שפר וכו', אני מקצר. וְתִהִי הַשְּׁלֵמַת זֶה הַסֵּפֶר, יום שני תרין יומי לחודש תשרי, שנת אני בצד"ק אחזה פניך לשטרות, נכתב פה בעיר ואם בישראל רצאבה ת"ו, דהיינו 'תבנה ותכונן', עד דתתבני קרתא דירושלם, ותחרוב. אחרי שתיבנה ירושלם עיקו"ת, היא דהיינו העיר רצאבה תיחרב, כבר לא צריך אותה. ה' ברוך הוא ישיבנו אל גבולנו וכו'. זה היה בשנת ב'קצ"ד לשטרות, שנת ה'תרמ"ג ליצירה, זה בערך לפני ק"ל שנים.

מעשה "דור עשירי" שתשמעו בעה"ת, הוא סיפור נחמד, מבחינת סיפור. אבל מי שיתעמק בו, ימצא הרבה מרגליות. אינני יודע אם יהיה לי זמן לעמוד על כל פרט ופרט, אולי בשיעור הקרוב בל"נ, אבל נתחיל עכשיו לקרוא אותו. מעשה במשה רבינו ע"ה, שהיה רועה במדבר. נדמה לו מלאך, בדמות זאב לבן. עד שבא אצלו, אמר לו אותו זאב, שלום עליך אדוני איש השלום. היה מתיירא ממנו משה. אמר לו, הזאב למשה רבינו בבקשה ממך, תן לי אחד מן הצאן, שאני רעב. אמר לו משה, אין החיות ממללות. זהו דבר מוזר, וכי ישנה חיה המדברת? אינני יודע מה אתה רוצה... אמר הזאב למשה, אתה, שעתידיה תורה להינתן על ידיך, ותראה העדות ממעשה האתון, ותאמר כך? הרי על ידך תינתן התורה, ואתה יודע ברוח-קדשך שהאתון תדבר, א"כ מה אתה מתפלא שזאב מדבר? תן לי במהרה, שאלך לדרכי ואעשה

אומר? האם אתה מסכים לתת לזאב כבש? אמר לו יתרו, תן לו ממבחר הצאן, וידך כידי. הלך משה אצל הזאב, והוא שומר הצאן וראשו בין ברכיו. משמע שראה אותו עומד, משקיף ומסתכל שאף אחד לא מוזק לצאן. אמר לו, מה אמר לך חותנך? אמר לו, כך אמר לי, שתיקח ממבחר הצאן. הסתכל בו משה, ולא ראהו עוד. הזאב נעלם. משמע כי עכשיו הבין משה למפרע, כי זהו מלאך, וזה דבר לא רגיל.

לימים הלך משה להר חורב, ומטה האלדים בידו. עד שהיה מהלך בדרך, מצאו אדם זקן. אמר לו. שלום עליך רבי. משה רבינו פותח בשלום לזקן. אמר לו, ועליך שלום. אמר לו משה. להיכן אתה הולך? אמר לו, לשוט בארץ. אמר לו משה, יש לך פת לאכול במדבר? לא מקום זרע אלא תוהו ילל ישימון. אמר לו הזקן, יש לי שתי גלוסקאות. אמר לו משה, ואני יש לי שלוש גלוסקאות, בוא ונערבם יחד, צדה לדרך. משה רבינו מתנהג איתו, כאילו הם חברים. אח"כ כל אחד הוציא שלו במניין, הם ספרו, אני שמתו שלוש, ואתה שמת שתיים. ולקח אותם הזקן, והניחם על כתפו. אמר לו משה, תן דעתך על אלו. תשמור עליהם.

הלכו כמו ארבעה חמשה מילין, אמרו זה לזה, נאכל מן הפת שנשיב נפשנו מן הרעב. הוציאו שתי גלוסקאות, לכל אחד אחת. משה אכל אחד, והזקן אכל אחד. אח"כ הלכו, עד שנרעבו רעב גדול, אמר כל אחד לחבירו, נאכל שוב כדי שנשיב את נפשנו. אכלו שתי גלוסקאות, נשת"יר ככר אחד. הלכו במדבר עד חצי היום, אמר משה לזקן, תן לנו הככר שנשת"יר, את הככר האחרון. הכחיש אותו זקן. אין עוד ככר, ונשבע שבועה חמורה, שלא היו אלא ארבעה ככרות.

עד שהלכו מעט, זימן להם הקב"ה שני צבאים. אמר משה לאותו זקן, לך ואסור אלו הצבאים. לך תקשור אותם. השיב הזקן ואמר

למשה, וכי שוטה אני, שאני הולך ורודף אחר צבאים? וכי אני קל מן הצבאים? איך ארדוף אחריהם. אמר לו משה, קח את המטה והראהו את הצבאים. לקח את המטה, הוא מטה האלדים [שמות י"ז, ט"ז] ותרגומו חוטרא דאתעבידו ביה ניסין. אנו חושבים שנעשו בו רק הנסים הכתובים בתורה, אבל תראו כמה נסים נעשו במטה הזה. הראה את הצבאים, הזקן הראה להם המטה, ולא יכלו לזוז ממקומם. נעצרו הצבאים. מיד לקחום ושחטום, ועשו מהם צלי. אמר משה לזקן, היזהר שלא תשבר מן העצמות. לאחר שאכלו ושתו ולקחו מן הצבאים, הניח משה עצם אל עצמו, ולקח המטה והניחו עליהם. לכן לא רצה משה שיישברו העצמות. ונתפלל תפילה שלימה לפני בוראו, והחיה הקב"ה את הצבאים ועמדו על רגליהם. אמר משה לזקן, משביעך אני במי שהחיה את הצבאים, ואין להם לא בשר ולא גידים, שלא עשית קנוניא על הכיכר. הזקן נשבע, לא אכלתי לא שלחתי לא יד, לא נגעתו בככר.

הלכו במדבר וצמאו למים, לקח משה את המטה, והוציא להם מים מצור החלמיש, עד ששתו ורוו. אמר משה לזקן, משביעך אני במי שהוציא מים מצור החלמיש, שלא שלחת יד בככר. נשבע הזקן שבועה חמורה כבראשונה, שלא שלח בה לא יד ולא פה. אמר משה, נלך בדרך. הלכו ומצאו שם עיר אחת, והיו בני העיר בוכים בכיה גדולה, לפי שהיה להם זקן אחד והיה להם כאב, כנראה שהזקן היה כמו ראש עיר, ומת באותו היום. אמר להם משה, למה אתם בוכים כולכם? אמרו, תהי נפשינו תחת נפשו. אמרו, היה טוב יותר שאנו נמות במקומו, עדיף שהוא זה שיחיה. משה רבינו ראה שהם מצטערים מאד. ריחם עליהם משה, ונתפלל על המת, והחיהו במטה. אמר משה לזקן, משביעך אני במי שהחיה את המת, שלא שלחת יד בכיכר. ראית כבר נס שלישי. נשבע הזקן שבועה חמורה, שלא שלח בו לא יד ולא פה. אמר

שערי יצחק – השיעור השבועי

עד שהלכו, מצאו שם נחל. ועשה משה בתפילתו שלש פְּרִיֹת מִן הַעֵפֶר. שלש ערמות, מלשון כרי. ובתפלתו נהפכו ונעשו זהב. ערמות העפר, נעשו לזהב. אמר משה לאותו זקן, ראה מה עשה הקב"ה לנו. תראה איזה נס, מהעפר נהיה זהב. אמר לו, מי יטול זה הזהב? משה רבינו מנסה לעורר אותנו, תראה איזה פלאים וכו', והזקן הזה, לא מעניין אותו הקב"ה ולא שום דבר, אלא מי יקח את הכסף, ואינו משבח כלל ועיקר את ה'.

כעת תשמעו איזה פקחות, אמר לו משה, מי שאכל את הכיכר, יקח שנים. ואחד למי שלא אכלו. עכשיו הזקן הסתבך. מה יאמר? הרי מי שלא אכל, יקבל רק אחד. ומי שאכל, יקבל שנים, א"כ לא כדאי לו להפסיד את השני. אמר לו הזקן, אני הוא שאכלתי את זה, והודה אחר שנשבע כמה שבועות. אמר לו משה, בבקשה ממך, טול הכל. קח בשבילך, אינני צריך זאת. משה רבינו התייאש ממנו, כמה שניסה לתקן אותו, אינו מצליח. הוא השאיר להקב"ה, שיטפל בו.

והלך משה ונעלם ממנו, ולא ידע אותו הזקן היכן הלך משה. אח"כ נצטער אותו זקן על הזהב, עד שעברו אנשים ערביים ועמהם גמלים. הזקן לא ידע מה לעשות, איך יקח את כל הזהב הזה? הגיעו ערבים עם גמלים, אמר להם הזקן, בואו שאו הזהב, ונחלק אותו בישוב, ואני אטול שני שלישים ואתם שליש. אמרו לו, אנחנו רעבים, אלא לך ותן לנו סעודה מזאת העיר, ונשיב את נפשנו. מיד הלך ותיקן להם סעודה, ועשה להם סם המות בתוך הפת. הרי הזקן אינו צריך אותם, אלא את הגמלים, לכן הביא להם אוכל שבתוכו סם המות. הריני עושה סם המות, כדי שימותו. ואני אטול את הגמלים, ואשא את הזהב עליהם, ולא יטלו הם את הממון. זאת היתה התכנית שלו. אבל גם להם היו תכניות, והם חשבו, אחרי שיביא להם את

משה, שזה מ'דור עשירי'. כבר ארבע פעמים נשבע הזקן, שלא נגע בכיכר. בהתחלה על הצבאיים, אח"כ על המים, ואח"כ על הזקן, שהוא רואה ממש תחית המתים. א"כ זהו בודאי אחד מ'דור עשירי'.

עד שהלכו במדבר, נפנה משה לעסקיו. אמר לו לזקן, אניח המטה אצלך, עד שאלך ואטהר את עצמי בזו הבאר. הוא ידע שהזקן עלול עכשיו לגנוב את המטה. אבל הוא רצה לנסות אותו. עד שהלך משה מעמו, נתייעץ אותו האיש בעצמו ואמר, זה המטה שעשה משה כל הנסים האלו, אלך ואקחנו ואחיה בו את המתים. יש לי הזדמנות לעשות בו נסים ונפלאות. כך אומר הזקן הרשע הזה. עד שהגיע לכפר אחד, הזקן הזה הלך, עזב את משה שם שיטבול. והיה שם תינוק, שיש לו ממון הרבה. מצא תינוק שיש לו הרבה כסף, כנראה קיבל ירושה או מצא מציאה. בא אותו זקן, והרג לו לתינוק. הוא גם היה רוצח רח"ל. ולקח את ממונו. הוא לא רצה שיראה שלקח לו את הכסף. לקח את המטה, והניחו על התינוק, והיה סבור שיעשה כמשה. חשב שזהו מטה קסמים, ישים אותו על המת ויחיה. ולא ידע, כי לא לחנם אמרו, ולא כל היצורים שוים. ראו האנשים, שהזקן מתעסק עם התינוק ומנסה להחיותו, והבינו שהוא זה שהרגו. תפשוהו, והיו מכים אותו, מבקשים ממנו את נפשו. ורדף משה אחריו, ומצאו בצער גדול ומבקשים להרגו, על דרך נִפְשׁ תַּחַת נִפְשׁ וּשְׁמוֹת כ"א, כ"ג. אבל תראו איזו רחמנות היתה למשה רבינו, אפילו שהזקן הזה היה רשע, אבל בכדי שלא יצירו אותו, נתפלל משה והחיה את התינוק, והצילו מן המות. לפי שאמרו רז"ל, כל ההולך הוא וחבירו ארבע אמות, הקב"ה מעביר עליהם את הדין. איזה חסד ורחמים. לזקן ישנה זכות, כי הוא ליווה אותי. הקב"ה מעביר אתו את הדין, ואינו נוהג אתו במדת הדין, גם אני אתנהג עמו בחסד וברחמים.

דברי מרן שליט"א בשבח ידידנו הנדיב ר' ברק צברי הי"ו, נציג העדה התימנית בעיר אלעד, לקראת הבחירות לרשויות המקומיות.

ברוך ה', בית המדרש כאן, "פעולת צדיק", נפתח לפני שמונה שנים, בפרשת שמיני שנת ה'תשס"ה, בדיוק בשנת המאתיים לפטירת מהרי"ץ זיע"א, שהיתה בשנת ה'תקס"ה ליצירה.

העניין שדיברנו לעיל, לגבי דור עשירי, קשור לכך. אנו אומרים בוודוי, 'טפלנו שקר'. לכאורה קשה, מדוע איננו אומרים בפשטות 'שיקרנו?' אלא כנראה, שהמייסד עשה כך, משום שזה עדיף. הרי דיברנו על כך שהוידוי ניתקן לפי סדר א"ב. 'צברנו, קשינו עורף, רשענו, שחתנו'. כנראה עדיף לקבוע לומר באות שי"ן 'שחתנו', ולא 'שיקרנו', לכלול הבנה נוספת כמבואר בעץ יוסף שבסידור אוצר התפילות ודף קצ"ה ע"ד. לכן את עון השקר, אנו אומרים באות טי"ת, במלים 'טפלנו שקר', שפירושו כמו עיקר וטפל. דהיינו, שמדביקים ומחברים את השקרים. זהו פירוש הפסוק, טָפְלוּ עָלַי שֶׁקֶר יָדַי וְתַהֲלִים קִיָּט, ס"ט. וכן בספר איוב ו"ג, ד"ג, אַתֶּם טָפְלוּ שֶׁקֶר. כלומר, אתם מחברים וממציאים עלי דברי שקר וכזב. [וע"ע ביאור רס"ג שם, ובעץ יוסף הנז"ל]. זה יותר חמור מ'שיקרנו', האמור על שקר סתם, וממילא בכלל מאתים מנה.

זכינו בעזרתו יתברך, במקום הזה, מזה שמונה שנים, לייסד בית מדרש על אדני האמת והצדק. בית המדרש כולל ערב לאברכים, נפתח בחודש ניסן שנת ה'תשס"ה, ובית הכנסת לתפילות נפתח בפרשת השבוע שלנו, שופטים, כהקדמה וכהכנה לפני הימים הנוראים. בדיוק לפני שמונה שנים. והכל בחסדי שמים, ובזכות ידידנו הנדיב הנכבד והנעלה רבי ברק צברי הי"ו ובאמצעותו. הוא כבר נמצא בארץ ישראל, שתים עשרה שנה. כיצד אני יודע זאת? בדקתי מתי התקבלה התרומה הראשונה. אמנם שם לא כתוב שהוא

הסעודה, העיקר שיביא להם אוכל, יהרגוהו ויטלו את הממון. אינם צריכים אותו, אלא את הממון. כיון שבא, התיזו את ראשו, קיבל את גמולו. וגם הם אכלו את הפת ומתו. בסוף מה נשאר? נשאר הממון והגמלים למי שבראם.

וכל זה כדי שתדע, מעשה דור עשירי, שהם שבענים, כפרנים, כחשנים. ה' יתברך יצילנו מהם ומכיוצא בהן למען שמו, אמן בן יהי רצון.

לצערנו, אנו בדור של-שקר, דור שמבחינת האמת הוא גרוע מאד. בני אדם מאד רחוקים ממדת האמת.

חושבני שזהו הפירוש דור עשירי, הכוונה דרך משל, כמו שכתוב בתורה גם דור עשירי. למה התורה אומרת בממזר גם דור עשירי לא יבוא? מדוע 'עמוני' ולא עמונית, 'מואבי' ולא מואבית, מדוע הנקיבות מותרות מיד? אלא הטעם, מפני שאצלן לא שייך הטעם 'על דבר אשר לא קידמו אתכם וגו'. הגברים לא גמלו חסד, וכו'. כמו-כן הממזרים אסורים לבא בקהל ה', אך פה ה"ה לנקבות. וכיון שהממזרים הם כל כך מושחתים, הם נוצרו בעבירה חמורה, לכן את פגם הממזרות א"א לתקנו אחרי דור או שתים או שלש. וכן העמוני והמואבי, מדותיהם מושחתות, כמו שנאמר על דָּבָר אֲשֶׁר לֹא קָדְמוּ אֶתְכֶם בְּלַחֵם וּבַיַּיִם [שם פסוק ה"ז]. ואפילו מאה ואלף דורות, 'עד עולם' הם אסורים, משום שהדבר נשאר בשרש שלהם.

וכן הרשעים האלה, נקראים 'דור עשירי', כי הם אנשים מושחתים עד היסוד. רואים כמה משה רבינו עשה לו אותות ומופתים, אנו לא זכינו לראות אותות ומופתים כאלו, ואילו הזקן הזה, אף שהוא כבר זקן, וכנראה בשביל זה מדגישים שהיה זקן, ולא עוזר לו כלום. כמה שמשה רבינו מנסה לעוררו, מחיה מתים וכו', אעפ"כ הוא נשאר במקומו. זהו קלקול עד היסוד, השחתה עד הסוף. זהו המושג מושאל 'דור עשירי'. ה' ברוך הוא יצילנו מהם, כפי שהבאנו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

מה אתם רוצים ממני? כתוב כך, 'אין ממנים פרנס על הציבור אא"כ קופה של-שרצים תלויה לו מאחוריו'. עניתי לו, הבעיא שלך, שקופה של-שרצים תלויה לך גם 'מלפניך'... אם היה רק 'מאחוריך', היה טוב. אבל לר' ברק צברי, ישנם הרבה קופות המלאות בעזרה וחסד. מלפניו ומלאחריו, ומכל צדדיו. אינני מדבר על מה שהיה בעבר בארה"ב, אלא כאן בארץ ישראל. הקב"ה חנן אותנו בכשרונות, כדי לפעול הרבה לטובת העדה. ואנו היום בפרשת דרכים. אמנם בבית המדרש כאן, ברוך ה' עשינו הרבה, כפי מיסת יכלתנו. אבל הרי אפשר עוד לעשות הרבה יותר.

וכן תורת חכמי תימן, דיברנו מקודם על קובץ כתביד להר"ר שלום כרף. מי מכיר ויודע היום, את ספרי חכמי תימן? אפילו ציבור בני התורה, אינם יודעים. לא שמעו ולא ראו, שישנם מאות כאלו, ואינני רוצה לדבר על אלפים. מאות ספרים חיברו חכמי תימן, הם ברובם עדיין נמצאים בכתביד, ואין דורש ואין מבקש ואין יודע. וזהו רק פרט אחד. אם לא יקום בניין או מוסד, שירכז את כל תורת חכמי תימן, את כל המסורת שלהם, ממילא אם אין עבר אין עתיד. רח"ל.

וכעת הגיע זמן הבחירות, לעיריית אלעד ת"ו, שיתקיימו בחודש מרחשון הבעל"ט. ובעזרת ה', הוא המועמד מטעמנו, ומטעם העדה התימנית בכלל, בהסכמת רבני המקום שליט"א וכלל הציבור. ב"ה שכולם התאחדו מסביבו, תחת השם 'ישי'. ב"ה שקיבלו את השכל, להבין שאחד ועוד אחד אינו שנים, אלא הרבה יותר. כח האחדות גדול מאד. ומי שיכול להרים קרן העדה, זה רק הוא, כי כוונתו לשם שמים, לעזור לזולת, ולא לכבוד את עצמו. והוא הוכיח את עצמו כבר בעבר. זהו דבר חשוב מאד. ואני רואה שהדבר מכוון מן השמים, כיון שכמה פעמים הוא חשב ושקל אם לעזוב את אלעד, אבל מי"י מצעדי גבר פוננו [תהלים ל"ז, כ"ג].

התורם, כתוב שם אחר, לעילוי נשמת 'הרב יעקב סיאני', אבל אני יודע שזהו ברק צברי, שתרם לע"נ קרוב משפחתו. זה בתחילת ספר קדושת ישראל מהדורא שלישית שנדפסה בשנת התשס"א.

ברוך ה', מאז עברו הרבה שנים, וסוף סוף ישנו מקום של קבע לכל האנשים הקשורים בשורש נשמתם למהרי"ץ זיע"א, משפחת פעולת צדיק. מקום התכנסות ת"ח, שממנו 'תצא תורה'. מאותה השנה שהוא רכש את הבית מכספו ומהונו, התחילו השיעורים בבית המדרש, וההתפתחות ב"ה גדולה מאד. אבל עד היום, רבי ברק צברי הי"ו היה נחבא אל הכלים, גם לכנסים שלנו הוא לא רצה לבוא, ואפילו אם בא, בשום אופן הוא לא רצה לבלוט, כמו שנאמר וְאֵת צְנוּעִים חָכְמָה וּמְשָׁלֵי י"א, ב"ו. אולם, מִתֵּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אָף וְשֵׁם כ"א, י"ד, אבל כעת אין הזמן להצטנע, וקיי"ל מפרסמים עושי מצוה, כמבואר בשו"ת הרשב"א. הוא שפך אלפי ומאות דולרים ביד נדיבה, לא רק להדפסת הספרים, אלא גם ל"קמחא דפסחא" במסגרת פעולת צדיק, גם ס"ת מהודר מאד, זכה וקנה, ומקומו כבוד כאן. ובאופן כללי לכל מיני אנשים קשי יום, אנשים שהם במצב עניות, ליתומים ולאלמנות ולחולים וכדומה.

דיברנו מקודם על 'לב רך', א"כ רבי ברק צברי הי"ו, הוא אדם המרגיש בצער הזולת, וכשהוא שומע על דבר כואב, אסון רח"ל, גם הוא מתחיל לכאוב. בדרך כלל, עסקני הציבור מחלקים כסף, אבל הכסף אינו שלהם, אלא מהתקציב שיש תחת ידיהם מהמוסדות, ממנו הם נותנים. מעצמם, לא נתנו אגורה.

כתוב בגמרא מסכת יומא ודף כ"ב ע"ב, אין מעמידין פרנס על הציבור, אלא אם כן קופה של-שרצים תלויה לו מאחוריו. פעם בא אלי אדם, שרצה לקבל תפקיד ציבורי, והיו כל מיני טרוניות הקשורות בו ובעברו. והוא אמר,

נע"ג, תלויות בכך. המקום ב"ה יהא בעזרו ובעזרנו ובעזרתכם, להגדיל תורה ולהאדירה, ולגמול חסדים טובים עם כל הנזקקים ואחינו כל בית ישראל, כן ירבה וכן יפרוץ, אכ"ר.

דברי ידידנו ר' ברק צברי הי"ו, נציג העדה התימנית
באלעד

ברשות מרן שליט"א. ברוך ה', זכיתי להכיר את הרב, כבר מזה שתיסעשרה שנה. ביום הראשון שחזרנו מפעילותינו בניו יורק לארץ ישראל, הדבר הראשון שחיפשתני, זהו רב ללמוד אתו. וב"ה נתגלגל ע"י אחד מחבריי, שאמר לי כי ישנו רב שהוא פוסק העדה, קרן האור של עדתינו הקד', וברצונו להוציא לאור את החלקים שעדיין לא הודפסו בזמנו מ'שלחן ערוך המקוצר'. אמרתי לו, אם יצא לי ללמוד אתו שעה בשבוע, אני מסכים לתמוך. ומאז הקשר נתחזק. ושאלו אותי, הרי באת מחו"ל, ומניין לך כל ה'אנרגיות' לעזור לעדה? אך ראשית, עזרנו לכל העדות. אבל כך יצא, שקירבתי לרב, חיזקה אותי בנושא הזה. היכרתי מקרוב והבנתי את חשיבות מסורת אבותינו ורום ערכה.

פעם שאלתי את הרב, האם הרב חושב שעוד חמשים שנה, תישאר עדתינו איך שהיא כיום? הרב הראה לי ספר ישן, ששם שאלו שאלה כזו, לפני כארבע מאות שנה. [בארצות אשכנז לפני כחמש מאות שנה בגלל המלחמות והצרות ויתר ייסורי הגלות, השתכחו הרבה מסורות ומנהגים, ובכל זאת גדולי הדור החזירו אותם על מתכונתם עפ"י ספרי המנהגים שהתחברו אז, כמובא בדרכי משה על הטור. יב"ן]. הרב הוסיף והשיב לי, שאם החלק הזה ייגדע ח"ו, ייגדע חלק מהתורה. [מסורת תימן היא תורה ממש, בלעדיה חלק מהתורה חלילה לא יהיה מובן, או יתפרש בצורה לא נכונה, כיון שאין מסורת חיה ומציאותית. וכבר כתב הרמ"ע מפאנו (שחי באיטליה) בתשובותיו, שאם היתה לנו מסורת חזקה, הרבה שאלות וספיקות היו נפתרים לנו בקלות. יב"ן].

אנחנו כאן בביהמ"ד, אומרים בכל שבת אחרי ההפטרה, ובכל מוצאי שבת אחרי השיעור 'מי שבירך', לרבי ברק בן זכריה צברי, מכובדנו המופלג. כנראה שהברכות סוף סוף הועילו. 'ברכה' היא מלשון 'בריכה'. שפע והצלחה. א"כ חשוב מאד, שכל העדה תתאחד. באלעד ברוך ה' ישנו ציבור תימני גדול, ציבור שלבני תורה אברכים ושומרי תורה ומצוות שהתאחדו, ואני מקוה שהדבר יהיה ראש הדגל, וימשיך כך לכמה מקומות. צריך להיות לפחות ששה או שבעה מקומות כאלה, ברחבי הארץ, כל היכן שישנו מקום ריכוז של תימנים, כדי שנדע 'מתי אעשה גם אנכי לביתי'.

אין לנו עניין נגד אף אחד, אבל כיון שהאחרים אינם דואגים לנו, אלא כל אחד דואג לעצמו, א"כ אין לנו ברירה, וחובה שניקח בעצמנו את העניינים לידיים. וכיון שהוא הוכיח את עצמו, שפעל למען הציבור. מהונו ומכספו נתן, לא משל-אחרים. זה לא חכמה גדולה, שאדם יקבל כסף לתרומות, והוא מחלק אותו, אלא שהאדם נותן מעצמו. א"כ ק"ו, שכאשר יהיו לו המשאבים הציבוריים, בודאי שהוא יפעל להרים את קרן העדה. והערים אלעד ת"ו ובני ברק ת"ו, הן מקושרות, וישנם השלכות והשפעות, מהתם להכא ומהכא להתם.

ברוך ה', הוא מבין היטב ויודע בענייני ציבור וצרכיו, הקב"ה חנן אותו בכשרונות, לדעת עד היכן הדברים מגיעים. לסייע בידי לומדי תורה"ק, כי היא חיינו ואורך ימינו. ויה"ר, שנזכה כי בקרוב הוא אכן יהיה ה'ברק', העושה אור בעולם. אמנם הוא בא בהפתעה, אבל כיון שיש לו יסודות טובים, אחרי הברק בא הגשם, ובמשך שנים רבות יניב פירות ופירי פירות.

אמנם כעת זהו חודש אלול, אבל זה הזמן, ואנו מדברים זאת ומחשיבים את זה ממש כהמשך השיעור, כי זוהי התורה בעצמה. דהיינו התוצאות של שיעורנו הלכה למעשה, להרים את דגל תורה"ק ומסורת אבותינו

שערי יצחק – השיעור השבועי

התורה. ואנו בכל דבר מתייעצים עם הרבנים, ולא נזוז מכל אשר יאמרו לנו.

ישבנו השבוע עם אחד המועמדים, והוא אמר לי בעזות, 'אנחנו מבקשים מכם להיות שותפים בחזון ובדרך'. אמרתי לו, היכן אנו בתמונה? אמר לי, רק תהיו 'שותפים לדרך'. ושאלתי אותו, ומה נקבל בתמורה? אמר לי, בשלב זה אתם רק חצי מנדט, תהיו שותפים לדרך. אמרתי לו, אינני מאמין שקראת לי כי אנו חצי מנדט, אבל יש לנו קרוב לשלשת אלפים חתימות, שמות של אנשים, וזוהי האמת. ואני בטוח, שיצטרפו לפחות עוד כאלף חתימות. ואם אומר להם, שזוהי ה'בשורה' שהבאתי להם, לדאוג סוף סוף לעדה שלנו, שסבלה כ"כ הרבה. מה יאמרו לי? אחד המשפטים שהוא אמר לי, וגרם לי להבין שרק זו היא הדרך להצליח בעשייה, 'אין לי ברירה רק לומר, שאם תתעקש, אנו נפרק לך את רבני העדה ואת אחדותם'. אמרתי לו, אין פני למלחמה, אך מכאן ואילך איננו רוצים לדבר אתכם. והוא שלח אלי מסרים, ש'הראשון שיצליח להוציא ממני זהו הרב רצאבי'. אמרתי, אלו חלומות. אמנם עדתנו צנועה וענווה, אבל אין זו חולשה, אנו גם עקשנים, הרי שמרנו על המסורת בעקשנות. [יש עקשנות טובה, כמו שנאמר 'כי עם קשה עורף הוא, וסלחת'. וידוע שהגר"א מוילנא אמר לגר"ח מוולאזין בעניין הקמת הישיבה, אם תתעקש, תצליח. יב"ן].

נבקש מהרב, שיברך את כל העוסקים במלאכה, שתהיה לנו הצלחה. השלב השני הוא, שכל תימני יביא חבר ספרדי וחבר אשכנזי שיבחרו בנו, ונהיה באחדות עם כולם, ונכבד את כולם בע"ה. שם המפלגה הוא 'שני, והסלוגן הוא 'מחזירים את הברק לאלעד'. בהתאסף ראשי עם, יחד שבטי ישראל, ר"ת ישי.

ברכתינו לכל הקוראים,

תכתבו בספר החיים ובספר הזיכרון

ובספר מחילה וסליחה וכפרה.

יש לי תודה מיוחדת לרב, שעל כל צעד אנו מתייעצים עמו. כמה וכמה נסים קרו לי, ואיני רוצה לפרטם, רק באופן כללי. למשל אחת העיסקאות הגדולות שעשינו, שהתחילה לפני כשלוש שנים, היתה שם איזו בעי"א, שהסתדרה באורח נס ממש, עד שאפי' אחד השופטים נפטר. ושאלוני שם, מהו הסוד שלך? אמרתי לו, ישנם שעושים ביטוח וכדו', לי יש זכות ב"ה להיות שותף בבית מדרש "פעולת צדיק", שממש תוך כמה ימים מאז שהבנתי שצריכים לכך, רכשנו את המקום, שב"ה פורח ומשגשג.

זכינו שיש בדורנו איש אמת, כמו הרב. בשלבים מסויימים עזרנו לכל אנשי הקהילה באלעד, ספרדים אשכנזים חסידי צאנו, בהלוואות ובכל דבר. וכשראינו שישנו קושי, בפרט לעדתנו בעירנו אלעד, אמרנו, במקום להיות בתלונות כל היום, בואו נצטרף לעשייה. בדקנו אם ישנה אפשרות לאחד את הציבור, לכה"פ תשעים וחמשה אחוזים, כמרדכי שהיה רצוי ל'רוב' אחיו, נתחיל בעשייה. ודבר זה היה כ"כ פשוט, וכל הרבנים הצטרפו. הרב איתן גמליאל, הרב עובדיה יפעי, הרב חיים צדוק, הרב שאול אחרק, הרב עזרא לוי, הרב רוני יצחקי, הרב שמואל נצחוני, הרב ברוך עוקשי. גם הרב משה רצאבי מבני ברק, שהתמנה עכשיו באופן רשמי לרב קהילת "פעולת צדיק" באלעד, הצטרף. יישר כח כולם. וכן שוחחנו עם גבאי בתי הכנסת, וכולם תמכו והתאגדו ברוך הוא וברוך שמו.

ואחרי שהתאגדנו, הגיעו כמה קהילות נוספות, אשכנזיות וספרדיות, וביקשו להצטרף, כי הבינו שזהו לכלל הציבור, ולא רק לעדתנו, שהיא אמנם הגרעין, אבל נדאג לכולם.

מדובר בבחירות פנימיות בעיר, אחת הסיבות שאנו גרים שם, כדי שהבן שלי יראה את האברכים העמלים בתורתנו הקד', את האבא הולך לשיעור תורה, דף היומי, הלכה, וכו'. אינני יודע אם ישנם מבין המועמדים לבחירות, אדם שהשקיע מהונו ומכספו, עבור